

30 iunie 2010

FPC Nr. 213

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

S E S I Z A R E
(suplimentară, concretizată)
privind controlul constituționalității decretului nr. 376-V din 24 iunie
2010 privind declararea zilei de 28 iunie 1940 drept Zi a ocupației
sovietice

Onorată Curte,

Prin decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 376-V din 24 iunie 2010 (Monitorul Oficial Nr. 107 din 26.06.2010), ziua de 28 iunie 2010 a fost declarată Zi a ocupației sovietice (art. 1).

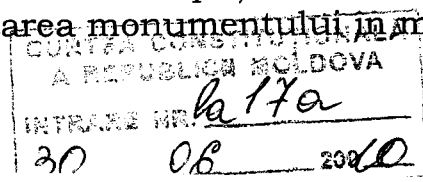
Potrivit decretului, anual, la 28 iunie, în Republica Moldova va fi consemnată Ziua ocupației sovietice și a comemorării victimelor regimului totalitar comunist (art. 2).

Potrivit art. 3 din decret, în această zi, în toate localitățile republicii vor fi coborâte în bernă drapelele de stat, organizate depuneri de flori la mormintele, monumentele și memorialele victimelor ocupației sovietice și ale regimului comunist totalitar, iar la ora 10.00 va fi păstrat un moment de reculegere.

Conform art. 4, autoritățile publice, întreprinderile și organizațiile vor renunța la desfășurarea acțiunilor distractive de masă, iar în toate instituțiile de învățământ, în taberele de întremare și de odihnă va fi organizată o oră a memoriei.

În această ordine de idei, se recomandă redacțiilor publicațiilor periodice, agențiilor de presă, posturilor de radio și de televiziune să țină cont de specificul zilei de 28 iunie la editarea numerelor curente ale publicațiilor, la difuzarea informațiilor și la formarea programelor din această zi.

Totodată, Primăria municipiului Chișinău urmează să inițieze procedura de edificare în Piața Marii Adunări Naționale, în fața sediului Guvernului, a monumentului în memoria victimelor ocupației sovietice și ale regimului totalitar comunist, iar pînă la edificarea monumentului, în memoria

victimelor ocupației sovietice și ale regimului totalitar comunist, în municipiul Chișinău, ceremoniile de comemorare și depunerea de flori vor avea loc în Piața Marii Adunări Naționale, unde Primăria va instala, provizoriu, în ziua de 28 iunie 2010, o piatră comemorativă.

Art. 8 al Decretului prezidențial mai stipulează ca **Federația Rusă, în calitate sa de succesor de drept al Uniunii Sovietice, urmează să-și retragă necondiționat, urgent și transparent trupele și armamentul de pe teritoriul Republicii Moldova.**

Considerăm că acest decret a fost emis cu încălcarea flagrantă a Constituției Republicii Moldova, iar Președintele interimar al statului și-a depășit competențele stabilite de Legea Supremă în stat.

Referirea la art. 77 și 94 din Constituție este una absolut neîntemeiată. Aceste norme constituționale nu acordă șefului statului să emită astfel de decrete.

Potrivit art. 1 alin. (1) din Constituție, Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. Alin. (3) al acestui articol prevede că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Conform art. 2 alin. (1) din Constituție, suveranitatea aparține poporului.

Aceste norme constituționale au fost sfidate de Președintele interimar al țării.

Prin acest decret, în special prin constatările făcute atît în preambul cît și în art. 1 și 2 din decret, Președintele interimar al Republicii Moldova, practic pune sub semnul întrebării statutul de stat suveran și independent al Republicii Moldova. Referirea, în preambul, la un șir de documente care, de fapt au dat o apreciere precum că la 28 iunie 1940 Republica Moldova a fost ruptă de la patria mamă România reprezintă o sfidare gravă a independenței și integrității teritoriale a statului. În acele documente, se face referire la faptul că toată perioada de după 28 iunie 1940 a fost o ocupație a unui stat străin.

Suveranitatea aparține poporului și nu este în drept o singură persoană, chiar dacă îndeplinește funcțiile de șef al statului să dea o apreciere pentru toți cetățenii Republicii Moldova. Conform ultimelor sondaje sociologice, opiniile cetățenilor Republicii Moldova privind aprecierea trecutului este foarte divizată.

Prin aceste acțiuni, Președintele și-a asumat întreaga suveranitate în locul poporului, ignorînd chiar organul legislativ suprem al statului, Parlamentul Republicii Moldova, organ reprezentativ al cetățenilor Republicii Moldova.

Decretul privind declararea zilei ocupației sovietice este un act normativ, general obligatoriu și imperativ. Prin acest decret, se dau indicații imperative practic tuturor instituțiilor statului și recomandări mass-mediei avînd doar un singur scop, influențarea opiniei publice prin oficializarea ideii despre statutul Republicii Moldova de după 28 iunie 1940 ca o perioadă de ocupație a unui stat străin. Ridicarea la un astfel de nivel a ideilor de ocupație sovietică, cu instaurarea monumentelor, ample acțiuni de

comemorare, inclusiv în instituțiile de învățămînt nu înseamnă altceva decît instaurarea unei ideologii oficiale – **ideologia privind ocupația sovietică**.

Conform dicționarului explicativ ideologia reprezintă un sistem de idei, de noțiuni, de teorii, de concepții politice, morale, juridice etc., care reflectă într-o formă generalizată, interesele unei clase sau ale unei categorii sociale determinate de condițiile istorice obiective ale existenței și care, la rîndul lui, exercită o influență activă asupra dezvoltării societății.

Astfel, prin acest decret, Președintele interimar a încălcat grav prevederile art. 5 alin. (2) din Constituție care stipulează că nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Conform art. 10 alin. (1) din Legea Supremă, statul are ca fundament unitatea poporului Republicii Moldova care este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi. Conform ultimului recensămînt și luînd act de toate sondajele sociologice este absolut clar că opiniile cetățenilor Republicii Moldova, în special privind identitatea și aprecierea istoriei sînt absolut diferite. În acest context, este inadmisibil de a impune poporului o idee sau alta. Prin acest decret, Președintele interimar doar scindează și mai mult societatea noastră, încălcîndu-se și unitatea poporului. Astfel, se încalcă prevederea art. 10 alin. (1) din Constituție.

Potrivit art. 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

Conform art. 66 din Constituție Parlamentul: adoptă legi, hotărîri și moțiuni; asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării; aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului etc.

Potrivit art. 72 alin. (3), prin lege organică se reglementează organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală, regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială, organizarea generală a învățămîntului, alte domenii.

Ținem să menționăm că potrivit decretului contestat, s-au introdus norme obligatorii de domeniul politicii interne – zi de comemorare (art. 1 și 2 din decret), se dau indicații autorităților statului, instituțiilor de învățămînt adică se reglementează un șir de chestiuni de domeniul autonomiei locale, domeniul muncii, organizarea învățămîntului etc. (art. 3-6 din decret). Totodată, se intervine în domeniul politicii externe (art. 8 din decret).

Astfel, Președintele interimar, la emiterea acestui decret a reglementat unele norme ce țin de competența Parlamentului Republicii Moldova încălcînd normele constituționale expuse mai sus.

În acest context, ținem să reiterăm că zilele comemorative au fost instituite și actualizate pînă în prezent în baza Hotărîrii Parlamentului nr. 433-XII din 26 decembrie 1990 cu privire la zilele comemorative, zilele de sărbătoare și la zilele de odihnă în Republica Moldova.

În ceea ce privește procesul de administrare a monumentelor (art. 6 din decret), conform art. 7 și 11 din Legea cu privire la ocrotirea monumentelor, aceasta ține de competența Parlamentului, Guvernului și autorităților publice locale și nici decum de competența Președintelui Republicii Moldova.

Totodată, dînd indicații autorităților publice locale (art. 3, 4, 6 și 7 din decret) a fost grav încălcat principiul autonomiei locale prevăzut la art. 109

alin. (1) din Constituție, principiu consfințit și în art. 3 al Cartei Europene a Autonomiei Locale.

Indicînd imperativ autorităților publice și unor instituții de învățămînt anumite acțiuni (art. 4 și 5 din decret) Președintele a încălcat prevederile art. 96 alin. (2) din Constituție care prevede că Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. De asemenea, prin aceste indicații autorităților s-a încălcat art. 107 alin. (1) care prevede că organele centrale de specialitate ale statului – ministerele traduc în viață politica Guvernului, hotărîrile și dispozițiile lui. Președintele nu este în drept să conducă ministerele și să le dea indicații.

Conform art. 3, 11, 18 și 20 din Legea cu privire la guvern, anume Guvernul promovează politica de stat în domeniul învățămîntului, politicii externe și conduce cu ministerele.

Prin emiterea acestui decret, șeful statului și-a depășit competențele prevăzute de cap. V al Constituției.

Președintele Republicii Moldova, conform art. 77 din Constituție este șeful statului, reprezintă statul și este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării.

Președintele, ca șef al statului își îndeplinește atribuțiile în strictă conformitate cu prevederile constituționale și legale.

Norma constituțională prevzută la art. 88 nu acordă dreptul șefului statului să emită decrete prin care să dea o apreciere politică și juridică unor evenimente din trecut.

Atribuțiile șefului statului în domeniul politicii externe nu acordă Președintelui dreptul de a da indicații unilaterale unui stat străin în vederea acționării într-un mod sau altul (art. 8 din decret). Conform art. 86 din Constituție, Președintele poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale și le prezintă Parlamentului spre ratificare. Președintele acreditează reprezentanții diplomați și primește scrisori de acreditare. Alte atribuții de domeniul extern Președintele țării nu le are.

Un rol important în promovarea politicii externe îl are Parlamentul Republicii Moldova și Guvernul reieșind din prevederile art. 66 și 96 din Legea Supremă.

Astfel, dat fiind că normele constituționale nu acordă șefului statului dreptul să emită decrete cu un astfel de conținut, Președintele interimar al statului și-a depășit competențele prevăzute la art. 86 și 88 din Constituție.

Dat fiind că prin acest decret, societatea Republicii Moldova poate fi dezbinată iar reglementarea diferendului transnistrean periclitată, a fost încălcat art. 77 alin. (2) din Constituție care prevede că șeful statului este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Prin acest decret și prin consecințele care pot surveni, șeful statului nu poate fi considerat ca garant al acestor valori constituționale incontestabile.

În plus, s-a încălcat art. 94 alin. (1) din Constituție deoarece Președintele emite decrete doar în vederea exercitării atribuțiilor sale. Neavînd astfel de atribuții, șeful statului nu era în drept să emită astfel de dceret.

Acest decret contravine, de asemenea, principiului constituțional al legalității care rezultă din garanția consfințită de art. 1 alin. (3) din

Constituție, conform căruia Republica Moldova este un stat de drept. Acest fapt presupune ca subiecții de drept să respecte legile, să se subordoneze strict regulilor juridice care au ca obiect modul de alcătuire a organelor statului, organizarea lor, atribuțiile și funcțiile ce le revin, etc.

Decretul **contravine în totalitate Concepției politicii naționale a Republicii Moldova**, aprobată prin Legea nr. 546-XV din 19 decembrie 2003.

Astfel, principiile directe ale Concepției se sprijină pe trecutul multiseclar al poporului moldovenesc și pe statalitatea sa neîntreruptă în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale. Afirmându-se încă din 1359 și dăinuind veacuri în șir ca țară de sine stătătoare, Moldova a revenit la statalitatea sa prin actul constitutiv de la 2 decembrie 1917, când Sfatul Țării, "sprijinindu-se pe trecutul istoric al poporului moldovenesc", a proclamat la Chișinău crearea Republicii Democratice Moldovenești. Dreptul legitim al poporului moldovenesc la statalitate a fost confirmat și prin crearea, în stînga Nistrului, la 12 octombrie 1924, a Republicii Autonome Moldovenești.

În mod decisiv, statalitatea Moldovei, în noile sale hotare, a fost reconfirmată prin actele politico-juridice din august 1940 și din august 1991, statornicindu-și legitimitatea sa actuală în 1994 prin adoptarea Constituției Republicii Moldova. În hotarele sale existente la 1 ianuarie 1990, Republica Moldova, ca stat suveran și independent, a fost recunoscută de ONU, devenind membru plenipotențiar, cu drepturi egale, al unor prestigioase și influente organisme internaționale.

Adoptarea Concepției a fost determinată de necesitatea de a stabili principiile și sarcinile unei politici naționale orientate spre consolidarea independenței și suveranității țării noastre, spre crearea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea liberă a tuturor comunităților etnice și lingvistice care, împreună cu moldovenii, constituie poporul Republicii Moldova.

Concepția este documentul de bază pentru autoritățile publice la promovarea politicilor social-economice și culturale în domeniul dezvoltării și consolidării independenței și suveranității țării, a poporului multietnic al Republicii Moldova. **De aceleași principii trebuie să se conducă organele de stat ale țării în activitatea de susținere a eforturilor de edificare a unei societăți civile.**

Potrivit Concepției, politica națională trebuie să fie orientată spre soluționarea cît mai grabnică a problemei integrității teritoriale a țării, scop imposibil de atins dacă acest decret va fi implementat.

În plus, implementarea acestui decret va stopa procesul de creare a condițiilor pentru instaurarea unui consens, maximal posibil într-o societate democratică și liberă, asupra problemelor independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării, precum și asupra mijloacelor și metodelor de realizare a concordiei interetnice și a păcii civice în Republica Moldova.

Conform art. 7 din Constituție, nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Considerăm că prin emiterea Decretului în cauză au fost încălcate prevederile art. 1 alin. (3), art. 2 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 7, art. 10 alin. (1), art. 60 alin. (1), art. 66, art. 72 alin. (3), art. 77 alin. (2), art. 86, art. 88, art. 94 alin. (1), art. 96 alin. (1), art. 107 alin. (1), art. 109 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova.

Avînd în vedere cele expuse, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale și art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională,

luînd act de importanța deosebită a problemei, impactul social și consecințele grave care ar putea surveni,

S O L I C I T Ă M:

Exercitarea în regim de urgență a controlului constituționalității decretului nr. 376-V din 24 iunie 2010 privind declararea zilei de 28 iunie 1940 drept zi a ocupației sovietice și declararea acestuia drept neconstituțional.

Cu respect,

Deputații în Parlament:

S. Vlăch / S. Vlăch

I. G. Muntean

I. G. Vremeș

M. Postolache

M. E. Traciuc / Traciuc M.